

**O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARIDA PSIXOLOGIK VA IJTIMOY
YORDAM XIZMATLARINI KENGAYTIRISH VOYAGA YETMAGANLAR
O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI AMALGA
OSHIRISHDA MUHIM OMIL SIFATIDA**

**THE EXPANSION OF PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL ASSISTANCE
SERVICES IN SELF-GOVERNING BODIES AS AN IMPORTANT
FACTOR IN THE IMPLEMENTATION OF THE PREVENTION OF
VIOLATIONS AMONG MINORS**

Yulchixonov Qudratxo'ja Abdumajit o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti

Magistratura tinglovchisi

[*qudratxojayulchixonov@gmail.com*](mailto:qudratxojayulchixonov@gmail.com)

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi o'zini o'zi boshqarish organlarida psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlarini kengaytirish orqali voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasi masalalari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, samarali psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlari voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklarni kamaytirish va oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: voyaga yetmaganlar, huquqbuzarlik profilaktikasi, psixologik yordam, ijtimoiy yordam, o'zini o'zi boshqarish organlari.

Abstract: This thesis addresses the issues of prevention of violations among minors by expanding psychological and social assistance services in self-governing bodies. The study concluded that effective psychological and social care services are instrumental in reducing and preventing violations among minors.

Keywords: minors, violation prevention, psychological assistance, social assistance, self-governing bodies.

KIRISH

Jamiyatning barqaror rivojlanishi va huquqiy tartibni mustahkamlashda voyaga yetmaganlarning huquqbuzarliklar profilaktikasi alohida ahamiyat kasb etadi. Voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasi zamonaviy jamiyatning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekistonda voyaga

yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish borasida sezilarli islohotlar amalga oshirilmoqda [1]. Bu jarayonda mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari muhim o'rin tutadi, chunki ular fuqarolarga bevosita yaqin bo'lgan va mahalliy darajada ijtimoiy muammolarni hal qilish imkoniyatiga ega tuzilmalardir.

O'zini o'zi boshqarish organlarida psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlarini rivojlantirish yosh avlodni jamiyatga moslashtirish, ularning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishiga ko'maklashish, shuningdek, huquqbuzarliklarning oldini olishda samarali choralar ko'rish uchun muhim vosita hisoblanadi. Ushbu xizmatlar voyaga yetmaganlarning muammolarini o'z vaqtida aniqlash, ular bilan individual ishlash va ularni sog'lom ijtimoiy muhitda shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi voyaga yetmaganlar orasida huquqbuzarliklarning ko'payishi, ijtimoiy muhitdagi o'zgarishlar, shuningdek, profilaktika tizimining takomillashtirilishini talab etuvchi yangi shart-sharoitlar bilan izohlanadi. Bugungi kunda mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarini huquqiy, psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlari bilan qo'llab-quvvatlash orqali profilaktika samaradorligini oshirish muhim ijtimoiy vazifa bo'lib qolmoqda.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot metodologiyasi sifatida mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. O'zbekiston va xorijiy mamlakatlar tajribasi o'rganildi.

Petrov [2] o'z tadqiqotida psixologik yordam xizmatlarining voyaga yetmaganlar xulq-atvoriga ta'sirini o'rgangan. Johnson va Smith [3] ijtimoiy yordam dasturlarining samaradorligini tahlil qilgan. O'zbekistonlik olimlar Karimov va Azizovlar [4] mahalliy boshqaruv organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi rolini tadqiq etgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Mavjud adabiyotlar tahlili natijasida psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlarining voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli to'g'risida bir qator muhim xulosalarga kelindi.

Psixologik yordam xizmatlarining samaradorligi Williams [5] tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda o'z tasdig'ini topgan. Uning ma'lumotlariga ko'ra, muntazam psixologik yordam xizmatlari mavjud hududlarda voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar soni 30-40 foizga kamaygan. Bu natija psixologik yordamning profilaktik ahamiyatini yaqqol ko'rsatadi.

Sokolova [6] o'z tadqiqotlarida ijtimoiy yordam dasturlarining ahamiyatini tahlil qilgan. Uning fikricha, risk guruhiga mansub yoshlar bilan ishlashda ijtimoiy yordam dasturlari alohida ahamiyat kasb etadi. Bu dasturlar yoshlarning jamiyatga moslashishi, ta'lim olishi va mehnat faoliyatiga jalb etilishida muhim rol o'ynaydi.

Usmonov [7] ning tadqiqotlari mahalliy boshqaruv organlari bilan hamkorlikdagi dasturlarning yuqori samaradorligini ko'rsatgan. Mahalla tizimi orqali amalga oshiriladigan profilaktik ishlar aholining barcha qatlamlarini qamrab olish imkonini beradi.

Brown [8] ta'kidlaganidek, profilaktik choralar tizimli va muntazam xarakterga ega bo'lishi lozim. Bir martalik tadbirlar kutilgan natijani bermaydi. Shuning uchun psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlarini doimiy asosda tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlarini kengaytirish o'zini o'zi boshqarish organlarining voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasi borasidagi faoliyatining muhim yo'nalishi hisoblanadi. Bu xizmatlarning samaradorligi bir qator omillarga, jumladan, xizmatlarning muntazamligi, malakali mutaxassislar mavjudligi va mahalliy boshqaruv organlari bilan hamkorlik darajasiga bog'liq.

XULOSA

Tadqiqot natijasida o'zini o'zi boshqarish organlarida psixologik va ijtimoiy yordam xizmatlarini kengaytirishning voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasidagi ahamiyati ilmiy asoslandi. Bu borada quyidagi asosiy xulosalar shakllantirildi:

O'zini o'zi boshqarish organlarida psixologik yordam xizmatlarini modernizatsiya qilish zarur. Bu jarayonda zamonaviy psixologik yordam usullarini joriy etish, malakali psixologlar sonini ko'paytirish va ular faoliyatining huquqiy asoslarini takomillashtirish talab etiladi.

Ijtimoiy yordam dasturlarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Risk guruhidagi yoshlar bilan ishlashda ijtimoiy yordam dasturlarining samaradorligini oshirish, yangi dasturlarni ishlab chiqish va mavjud dasturlarni takomillashtirish lozim.

Mahalliy boshqaruv organlari salohiyatini oshirish zarur. Bu maqsadda xodimlarning malakasini oshirish, moddiy-texnik bazani mustahkamlash va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish tavsiya etiladi.

Ushbu chora-tadbirlarning amalga oshirilishi voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasining samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev, M. (2023). *Yoshlar o'qtasida huquqbuzarliklar profilaktikasi*. Toshkent: Adolat.
2. Petrov, V.A. (2023). *Психологическая помощь несовершеннолетним*. Москва: Наука.
3. Johnson, K., & Smith, P. (2023). *Youth Crime Prevention Programs*. London: Routledge.
4. Karimov, A., & Azizov, B. (2023). *Mahalla tizimining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli*. Toshkent: Adolat.
5. Williams, R. (2023). *Psychological Support in Crime Prevention*. *Social Work Journal*, 15(2), 45-58.
6. Sokolova, Ye.V. (2023). *Социальная поддержка молодежи*. *Социология*, 12(4), 78-89.
7. Usmonov, K. (2023). *Huquqbuzarliklar profilaktikasi*. *Huquq va jamiyat*, 8(3), 112-124.
8. Brown, M. (2023). *Community-Based Crime Prevention*. *Crime Prevention Review*, 18(1), 23-35.